

Deres referanse: 20/8795

4. januar 2021

Høring – forslag til oppheving av eksportkredittloven og forskrift om eksportkredittordningen og endringer i forvaltningslovforskriften, offentligforskrifta og politiregisterforskriften

Norsk Presseforbund (NP) er paraplyorganisasjon for frie redaktørstyrte medier, herunder redaktører, journalister og utgivere, som følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere, herunder ledere og frilansere, som har journalistikk som yrke.

Når regjeringen har besluttet at Eksportkreditt Norge (Eksportkreditt) og Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) skal slås sammen til én ny etat innen 1. juli neste år, mener vi man må legge seg på en mer forsiktig linje når det gjelder å unnta enhetens oppgaver fra offentlighet. Vi går derfor imot forslaget om å videreføre et generelt unntak fra innsyn for etatens dokumenter i saker om utsendelse av lån og garantier, samt innføre unntak fra innsyn i journalføringen i de nevnte sakene.

Den nye enheten skal forvalte fellesskapets midler. Allmennheten og mediene må kunne kontrollere skattebetalernes penger, og vi mener derfor offentliglovas alminnelige regler må gjelde for virksomheten.

Når det gjelder offentliglova § 27 sin svært begrensede mulighet til å fastsette i forskrift unntak fra innsyn i alle dokumenter på et saksområde, minner vi om at dette bare kan brukes på et avgrenset område. Når den sammenslåtte enheten skal ivareta begge institusjonenes nåværende oppgaver, mener vi dette vilkåret ikke er oppfylt.

Vi minner om at regler som gjør unntak for dokumenter på hele saksområder, bør man "i minst mulig utstrekning ha", jf. Lovavdelingens høringsnotatet om offentligforskrifta 4. september 2007 (sak nr. 200705911). Det må derfor foreligge "et reelt og saklig behov for det", noe som etter vår mening ikke er påvist av departementet.

Selv om den nye etatens saker vil inneholde vurderinger om selskaper og selskapers prosjekter, vil reglene om taushetsplikt for forretningsforhold dekke behovet for konfidensialitet. Allmennheten og mediene bør ha innsyn i de gjestående opplysningene og dokumentene på området.

Åpenhet anses som et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp. Rettsutviklingen går også i retning av større åpenhet om norsk og utenlandsk næringsliv gjennom register over reelle rettighetshavere og digitalt aksjonærregister. Som Finanskomiteen uttalte i Innst. 143 L (2018-2019) side 3: "Mest mulig åpenhet om eierskap er med på å beskytte det økonomiske systemet som er bygd opp i Norge, og derigjennom ivareta et fungerende demokrati".

Vedrørende forslaget om å innføre unntak fra innsyn i journalføringen, er det viktig å understreke at etaten også har dokumenter som det skal vurderes å gi merinnsyn i, selv om dokumentene ofte i utgangspunktet vil være omfattet av taushetsplikt forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2. Det kan være snakk om opplysninger som allerede er offentlig kjent, eller det kan foreligge særlige omstendigheter som gjør at hensynet til offentligheten må veie tyngst.

Skal pressen og allmennheten ha noen mulighet til å kunne følge med i det hele tatt, må det være mulig å få innsyn i journalen. Som Sivilombudsmannen uttalte i SOMB-1995-15 er journalføringen "på mange måter å betrakte som nøkkelen til offentlig innsyn i forvaltningsorganenes virksomhet". Uten noe som helst innsyn i journalen i saker som skal vurderes for meroffentlighet, vil allmennheten miste denne nøkkelen. Vi vil i denne sammenheng også vise til SOMB-1995-13: "Sjølvsagt om eit dokument inneheld opplysningar som er offentleg kjent, kan ei opplysning om at dokumentet er gått inn i ei sak i seg sjølv ha interesse og kan også føre til at saka får augo på seg".

Journalen er et av de viktigste verktøyene for mediene for å kunne kontrollere forvaltningen og følge med på det som skjer i det offentlige. Arkivlovutvalget foreslår derfor i ny arkivlov at det fremheves allerede i formålsbestemmelsen arkivenes vesentlige bidrag for å fremme offentlighet og demokratisk deltakelse. Det er helt nødvendig at journalister har et sted de kan gå for å finne saker de ikke vet at eksisterer. Pressens offentlighetsutvalg dokumenterte også i rapporten "Slik hindrer departementer innsyn" (2017) at postjournalen er den viktigste kilden til å identifisere dokumenter for å kreve innsyn for pressen. Journalen kan eksempelvis også gi informasjon om gjennomsnittlig saksbehandlingstid, slik det påpekes i samme rapport.

Den nye etaten vil forvalte store midler på vegne av det offentlige. Det er kjent at ordningene kan tiltrekke seg oppmerksomhet fra kriminelle som ønsker å misbruke dem, og det er viktig at pressen og allmennheten sikres et minimum av innsynsmulighet.

Med vennlig hilsen
for Norsk Presseforbund

generalsekretær

Norsk Redaktørforening

generalsekretær

Norsk Journalistlag

advokat